

М. БРИК.

З МИNUЛИХ ДНІВ

нариси и оповідання

УКРАЇНСЬКИ БІБЛІОТЕЧНЕ
ТОВАРИСТВО В ТОРОНТО

1946

З М І С Т.

1. Я не зрадник	I
2. Сину не вбивай	3
3. Утрачене щастя	6
4. Червоні манш	19
5. Атака	21
6. Лямпа	23

Заходило сонце. Єстани і його промені цілували землю.

Шумів ліс. В долині поміж лісом лежало село. Бігладало наче молода дівчина, заквітчана віночком.

По сував легкий вітероць. Він ніс на своїх крилах паході липового цвіту і уривані слова пісні:

"...Ми йдем за Україну воювати..."

Летіла пісня. Відбивалася гомоном у лісі. Заглядала під солом'яні стріхи. Залітала у сад вишневий, де стояла задумана Галя.

Темний сорпанок ночі помалу окутував землю. Затихав соловейко, пригадуючи Галі прокрасні вечори, пережиті тут у садочку із коханим Остапом.

Сьогодні він пішов... Пішов геть, як і багато інших, туди, де іде криваве змагання за: "БУТИ чи НЕ БУТИ".

Мимоволі зближилася вона до куща калини, яка гнула свої галузки під тягарем червоних ягід. Узяла тромтячою рукою гілку ягід і почала постити їх. В голові промайнули слова пісні:

"А ми тую червону калину підіймомо,
А ми нашу славну Україну
гей, гей розвосолимо..."

Пішли хлопці, а з ними і її коханий Остап. Сльози зрослися в її очах. Це були сльози радости і смутку. Вона ж бо горда за нього. Він говорив, до повернеться. Може і в славі.

Ах, який мусить бути із нього гарний козак. Тріснула галузка, заскрипів перелаз, якась тінь, перострибнувши його, швидким кроком зближалася до Галі.

- Галю, слухай, Галю. Я но пітov із ними. Ж не можу залишити тебе самої. Там пішло їх багато, вони обійдуться і без мене. А зрештою, - чи ж удасться їм розпочате діло. Ж не дурний підставляти голову під каміння...

Якась зновіра закрадалась в сордо Галі:

"Но вже ії Остап мав би радів."

Своїми пальцями здушила холодні ягоди кашини, червоний сік брізнув ії на обличчя. Зникла знайсіра. замість неї відчула вона ненависть до Остапа.

Рідний край спливає кров'ю... Аго поміч щастя
Хо... Такі, як Остап... Ні... Вони боягуни... він
пісунувся блігце до неї, усив ії в свої обійми, хотів
поділувата ії в уста. Галя випрямилась. Уста скри-
вала ненависть. Вона кинула у вічі Остапові лише
одне слово: ЗРАДНИК. і пурхнула перепілкою поміж
сердца. У серці ії плакала туга за утраченим назавжди
життям.

Мов громом приголомшений, стояв Остап. Хотів
бігти за Галею, та не міг. Проклін прикував його на
місці. Обличчя то блідло, то рожевим з сорому. Обер-
нувся і тяжкою ходою рушив до порелачу. Багаткаючи
кулаки, шепотів: "Я живу, Галю, іду..." Пероліз чо-
рез перелаз і пропав у темряві ночі.

Гримнула граната, прощокотів кулемет і все стих-
ло. лише зойк поранених давав знати, що тут перед
хвилиною кипіло змагання на життя і смерть. лежали
вкупі вояки противників.

Над молодим вістуном Остапом похилився його по-
братим. Пораненому текла кров з грудей. Очі заходили
ім'ям. Уста ледве шепотіли: "Бог... а... не, ска...жи
мо... І Га...лі, що я не зрад...ник..."

вітрець легко піхоплював слова на свої крила
і ніс іх ген далеко, аж у сад вишневий, де, напевно,
чекала Галя свого милого. вітрець пестив ії волос-
ся Й шепотів: "Я не зрадник..."

Вересень, 1945

"СИНУ, НЕ ВБИВАЙ."

Весна.

Даждьбог, ласкаво глянувши на землю, цілував
її своїми життєвінними проміннями.

Сніг зникав. З під нього почали вихилати
свої голівки піденіжки. Показалися соромливі фіялки.
Радісно зашуміли погоки, несучи на своїх хвилях
ренти леду.

Вгорі зашебетав жайворонок; він співав по-
чесний гімн весні, яка почала показуватися у всій
своїй красі, як молоденька, розсміяна, весела, жит-
терадісна цвичина. На її стані красувалася зелено-
квітчаста суконка. Золотисте волосся постив шпар-
кий вітроль.

Раптом станула. В її вухах відбився голос гармат.

Личко посуніло, а з очей ринули слози.

Вона плакала над недолею землі.

Земля дріжала під пекельним стогоном гармат.
Сатана смерти летів над землею.

Зловіщий шум сталових орлів морозив тіло. Іх-
ні подарунки, розриваючись, сіяли смерть і спусто-
шення.

Ця потіла кров, спливаючи до гранатних вирв.
Ії солодковий запах змішувався із димом вибухаючих
гранат.

Окопи зникали в кураві.

В тім барабаний вогонь почав удухати. Цокіт
кулеметів і густий крісовий вогонь давали знати, що
ворог наближається.

В окопах заворушилися. З лисячих нір повили-
зали рештки оділілої залоги. Займали свої позиції.
В руках держали протипанцерну зброю.

Наче лявіна, сунеться ворожа піхота. Перед
нію з гуркотом котяться панцери. Стрільці колено-
кровно жуть.

Підпускають панцери на шістьдесят метрів.
Підносять зброю.

Приплюються.

Потискають стопки.

Глухий гук. Фонтанами виривається в небо по-
дум'я.

Експлодує амуніція.

Чуті крик відчую.

Вечір.

З-поза хмар випливав місяць.

На небі розсипалися зірки.

Легкий туман уносився над землею, яка віддахала спрагненими грудьми.

Вітерець, повіваючи, ніс на своїх крилах запах лінні і гречки.

В той літній вечір на лавці під липою сиділа задумана Оля. Очі опускима вона в долину. В них світилася туга.

Інколи пронизувала їх якась блискавка. Жовріли і спалахували в них час від часу проблиски надії, яку вже починала утрачувати.

Оля задумалась. Потім встала і пішла в кімнату.

Кімната привітала її мертвим спокоєм. На столі стояла стара гасова лампа, з якою Оля зв'язала стільки споминів.

Підійшла до столу, веяла сірники і ясно світло затанчювало по кутках томної кімнати.

Оля роздягнулася. Постелила ліжко, згасила лампу і лягла. Лімки роси почали тиснутись до голови. Несон-місяць глянув крізь вікно. Вона кинула погляд на лампу і перенеслась думками в минуле.

Наче верхівці, перед очима пролітали її минулі роки. Той самий дім, те саме село. Оля виросла тут. Батько її був лікарем, мати не жила. Весело пролітали її роки.

Ось закінчила сільську школу. Із села перехала до Львова. І там з'явився він...

Одного разу на вечорницях у Школі Сестер Служебниць Василіянок попросив її до танцю.

Прийшов стрункий. Очі його блакитно-сталеві глянули її в личко. Уста чимно попросили.

Вона дала йому руку. він взяв її в свою, другу положив на стан і вони закрутися позаді під молодійні звуки вальса. Очі його не відривалися від ної. він хотів заглянути аж у найтемніший кутик серця, де жервіли зародки кохання.

Танок сказувся, а вони не відривали від себе одній. Нарешті він подікнував, відпровадив її на лавку чайкою.

Віл того часу почався в Оліному селі перелім. Вона від ула, як охопили її кайдани кохання, які так нещоденсько тиснуть сердце молодих дівчат.

Від того часу він, синьоокий бльондин, стояв завжди її поред очима. Йому було звадцять три роки. Вчився на Політехніці - хотів стати інженером.

Оля полонила його серце.

Раз відпровадив її із Святоюрського парку до її помешкання.

Вони ще соромились одне одного. Це було кохання молодих, яким які ще соромливо гляділи на себе, як дойно розвинуті пуп'янки троянд.

Б той вечір у садочку перед Оліним домом сказав він її про своє кохання.

Уста їхні злучилися тоді у першім дзвігім поцілунку.

П'ючи нектар її уст, він шепотів: "Олю, я кохаю тебе..." А куді троянд відгомоном шепотіли: "Мусил бути моєю новікою."

Вона пригорталася до нього, цілуvala його уста і гладила його волосся. Місяць з-поза хмар бризнув на них сріблом. Смістені в обімах, вони здавалися двома заклятими статуями.

Годинник на ратушу продзвонив першу.

Перемілкою пурхнула Оля, вириваючись із його обіймів.

- Славку, досить. Я мушу додому - переді мною ж матура.

І він, прощаючись тоді із нею, провів її повним туги поглядом.

Рік пізніше вона була вже по матурі, а він став інженером.

В той час зазнала вона ноція - батько покинув її назавжди. Охоплена горем, провела його на вічний спокій. В часі того горя з'явився у

нєї він, ії коханий Славко.

Вечером при слабому світлі лампи потішав її: "Олю, я не покину тебе. Ти будеш моєю, я кохаю тебе понад усе в світі."

Лампа наче зрозуміла ту розмову. Існим вогнем оком глянула вона на закохану пару. Вона була свідком його слів.

Через місяць Славко приніс їй сумну новину. Він показав їй листа від англійської фірми з Схіпту, що запрошуvalа його на працю.

Він виїздив на три роки в далеку чужину. Безробіття змусило його шукати праці за кордоном.

При світлі гасової лампи складав він їй присягу: "Олю, жди мене три роки. Я повернусь і будеш моєю."

Вона обіцяла ждати. Та німого свідка взяли лампу.

Кінцем роки.

Оля одержувала листи із чужоземними значками.

Три роки замінилися в три рази по три і один. Листи приходили пораз то рідше. А потім і іх не стало.

Ії гарне обличчя зблідло, пригасли очі, на чолі з'явилася зморшки. Але вона, дотримуючи слова, терпляче ждала...

Нитка спогадів урвалася.

Вона заплюсила очі, сон своїми крилами огорнув її і заколисав.

Вона спала, чокаючи милого.

Кілька днів пізніше, одержала телеграму від Славка. Через два дні мав приїхати.

Серце забилось жвавіше. Тихі стіни ожили. Оля зі слухницею готовувалися до зустрічі.

Числила години.

Надійшов визначений у телеграмі час, але Славко не приїхав. Остання надія зникла. Вона

відчуvalа, до топер уже все втрачено, що в серді його - любовь до іншої.

Знала і не боронилася перед тими думками.

Приїхав.

Приїхав тоді, коли вже не чекала. Зустріла його на порозі своєго дому.

Цілуючи Олю в руку, відчув Славко, як вона норово здрігнулася. Очаче, що не змінило його намірів.

Він приїхав попрощатися з Олею, сказати їй, що ждала даремно. Оля запросила його до тієї кімнати, в якій він десять літ назад обіцяв поворнутися до неї.

Тромтячими руками засвітила лампу, яка кинула своє ясне світло на них.

Сидячи проти Олі, він почав: "люба Олю. І дучи на батьківщину, я всю дорогу думав про тебе. І сьогодні приходжу тобі сказати, до..."

Світло лампи затромтіло, вона зашипіла і почала згасати. Оля прискочила до лампи і почала поправляти машинку. Серце вічувало їй - до само хочу сказати Славко.

Він глянув по кімнаті, на лампу, на Олю. В голові промайнув спомин про давнє прощання. В цій самій кімнаті, при світлі цієї лампи, він присягав, що любитимо її до смерті. Глянув на лампу, - це ж був єдиний свідок його слів. Лампа, наче відгадуючи його думки, спалахнула ясніше.

Оля поробила його думки:

- Їи мали мені сказати, що...

- Так. Я маю тобі сказати, що прийшов час скінчити нашу самотність. Й прошу тебо стати моєю дружиною. Моя відля чскає на нас...

Оля похилила голову. Очі зрослися слізми радості. Він узяв її голову в долоні і уста їхні злучив, як і колись, довгий поділунок.

А лампа кидала своє ясно прооміння, начо радіючи наново відродженню кохання, якому вона й на залі лишалася свідком.

серпень, 1945

